

Foglar by možná koukal :-o

Svět se nám mění před očima – a spolu s ním se mění i tak tradiční instituce jako třeba skautink. Ale zatímco tráva už dávno není tak zelená a sníh není bělostný, proměny skautlinku vůbec nejdou špatným směrem.

JAN D. BLÁHA

Od svého vzniku na začátku 20. století byl skautink a jeho ideály vždy jakýmsi lakovosovým papírkem úrovňou demokracie a skauticky každá politická či revoluční změna v české kotliňi vedla bud k jeho zániku, nebo k jeho obnově. Naposledy tomu bylo krátce po listopadových událostech roku 1989, kdy byl úsilím fadu nadšeností obnoven, a od té doby mají opět české děti možnost v plném rozsahu okusit něco z daru této myšlenky.

Některí lidé však bohužel stále spojují skautink s odkazem doby minulé, s něčím prekonaným, s něčím, co už není moderní. V tomto ohledu je fascinující, že si foglarovky, jak se už tradičně knínah skautského vedoucího a spisovatele Jaroslava Foglaře přezívají, stále nacházejí své místo mezi Harry Potterem, Spider-Manem či hollywoodskými herci. Přítom právě tyto příběhy vycházejí z Foglarovy zkusenosti práce s mládeží a skautským oddílem doby, dalo by se napsat, dávno minulé.

Kdo se změnil? Kulisy

Možná je to iště, že v rámci svých významných aktivit sledují mimo jiné výraznou a zcela očividnou kulturní změnu v exotických částech planety Země (konkrétně na Papui – Nové Guineji), že tak trochu přehlíží změny, které se odehrávají přímo kolem něj. Stačí se však rozhlednout a není obtížné identifikovat celou řadu změn, které se týkají přímo nás. Třicet let je totiž poměrně dlouhá doba i na pomyslu v evropském prostředí – vždyť doba odpovídá přibližně současné délce jedné generace v Česku.

Za zmíněných třicet let se v návaznosti na společenské změny proměnil i sa-

motný skautink. A to je dobře, jinak by se nutně musel stát pouhým zdvojenem nadšení vzpomínkových rituálů a současně seancí lidí rigidních názorových postojů. Během 90. let jsme na našich rádiích slyšeli od starších skautů: „To za nás se dělalo to či ono.“ „Za nás by se tohle nedělalo.“ nebo „Tohle už přece není skautink.“

Protože mě tyhle připomínky vždycky iritovaly, když dnes vidím změny v tom, co se nám během našeho aktuálního skautování zdálo jako neměnná a neochvějná, nekomuňto to, spíše se zatajenym dechem sleduju, k čemu to může být dobré. Tento text budí jen stručným výběrem změn ve skautinku, jež jsem postříhl a jež mohou být vnitřněmým příkladem povětšiny celopolečenských změn v činnosti, kterou mnozí lidé označují jako pravopredloukovou a zastaralou.

Krabička zbytěnosti

S určitou nostalgii sledujeme na starých fotografiích z 90. let kulisy kluboven, v nichž se odehrával život skautského oddílu. Náštenky plně ručně psaných poznámek a vzkazů, obrázků a fotografií vystřídaly z počátku vytisklé texty, obrázky a fotografie pořízené v digitální podobě, zdobeny nábytkem a špalíky k sezení leckdy vystřídaly unifikované skříňky a židle.

Dokumentování činnosti se odehrávalo především v ručně psaných a kreslených kronikách, zatímco dnešní oddíly dělají všechno přednostně digitálněm kroknámkám, webovým stránkám a sociálním sítím, což má jistě jen minimální dopad na zmenšení prostoru v klubovnách.

Podobně je tomu i s dalšími písemnostmi – jestliže dříve skříňky v klubovnách praskaly v panzech pod těhou různých lejster, evidence, fotografií apod., dnes se jich řada nachází na sdílených místech na internetu, kde k nim mají podle určené role přístup jednotliví členové a vedoucí oddílu.

A stropu některých kluboven se objevily dataprojektory, jinde i počítače. Knihovničky už se neplní tolíkou novými knihami, protože řada příruček vychází digitálně, nebo jsou k dispozici online. Oproti tomu byl po roce 1990 nárůst počtu knih v skautských klubovnách enormní,

neboť dříve zakázaná literatura se objevila opět na trhu a vydáváno bylo množství nových příruček a metodických pokynů, jelikož nová doba si žádala i nové předpisy. Mnozí to vše objednávali pomocí různých objednávkových listů poštou, aby pak s napětím očekávali, zda jeden podnik doprovázející zásilky v Česku zásluhu skutečně dodá do místa adresáta. Cas dluhých front při čekání stále nekončil ... a díky některým, dodnes existujícím institucím, zřejmě ani nikdy neskončí. V tom jsme se bohužel nezměnili.

Informace o pravidlech kluboven se dozvídáme z QR kódů, závady hlásíme online formulářem a některé klubovny se otvírají na dálku pomocí kódů

”

Ke skautinku ovšem kromě pravidelných schůzek patří od jeho vzniku také výpravy, tábory a různé expedice. Akce jsme pečlivě zaznamenávali do papírového kalendáře – jen občas došlo k omylemu, to když někdo nedopateněm otocil list kalendáře o jeden týden napřed či nazad.

Jí samotné plánování akce bylo jistou alchymii nad papírovou mapou prodruženou a promoklou skrz knaskrásným používáním papírovým jízdním rámem, plným dnes těžko rozluštěných říšer a značek, z něhož jsme pracně vypisovali údaje o přestupech v místech nezapamatovatelných názvů. V ruce jsme třímalí papír či kalkulačku určené k tvorbě rozpočtu akce, nervozitou pak ohlodávali tužku, zda jsme náhodou něco nezapomněli, protože ke nejbližšímu telefonu či na poště to bylo z táboraříku x kilometru daleko. Téměř nic z toho u dnešních vedoucích nepozorují. Plánovat cestu, vyhledávat spoje, domluvit nocleh, objednávat potraviny lze totiž online a prakticky odkudkoli.

A pak tu byla takzvaná kápězeta (KPZ), rozuměj Krabička Poslední Záchrany obsahující drobné mince, sirký se škrátkem, březovou kůru, tužku kouskem papíru, jehlu a nit, poštovní známku, lístek s kontakty a telefonními čísly, žiletku, svíčku, provázek a další užitečné předměty. Kápezeta, o jejíž popularitě se zasloužil Jestráb, jak se Jaroslavu Foglarovi mezi skauty říkal, se sebou každý skaut nosil na všechny akce. Některé ji z nostalgii uchovávají dodnes, byť se z ní postupně stala spíše KPZ, rozuměj krabička plná zbytečností. Existuje však její novější varianty pro přežití v exotické přírodě, kde si pomoc mobilem Jen tak člověk nepřivolá a kde drobnost typu kolíček na prádlo či kančelářská pomočka zachraňuje potraviny před zkázou (viz třeba i kniha *Conditions of Fieldwork*, kterou vydalo v roce 2016 vydavatelství Národního muzea).

O dalším vybavení se ani netreba rozepisovat. Pouhá představa krosny s hliníkovou konstrukcí, baterky či spacího pytle ze počátku 90. let v porovnání se současným outdoorovým vybavením vykouzli úsměv na tváři.

Tam-tam s QR kódem

Ani na začátku 90. let nebyly k dorozumívání mezi skauty používány tamtamty, tedy buňky afrických domorodců, ačkoliv na ně Jestráb odkazoval ve svých knihách o Stínadlech (časopis Rychlých šípu se jmenoval *Tam-tam*). Za efektivní způsob komunikace byla v té době povozována tzv. družinová štafeta, kdy si jednotliví členové družiny (skupina až 5–8 členů) předávali informace v kruhu tak, že se postupně potkali či si zatelefonovali (pokud tedy měli doma k dispozici telefon), a když se kruh uzavrel, bylo zjevné, že informace disponují všichni.

Obdobně jako ve společnosti, i mezi skauty komunikace postupně zestručněla (že za tím stál short message service, tedy SMS?), nepřesné a neposíláme si už dopisy, čím dál méně pohledy, komunikaci ovládá e-maily, messenger a WhatsApp s emotikony. Papírové novoročenky byly nahrazeny e-maily. Když jsem si v roce 2012 zakládal pro-

fil na Facebooku, protože již některé členy neměli e-maily, které považovali za zastaralé, trochu jsem se divil, že jakeho světa jsem to vstoupil. Některé rody pak probíhaly přes Skype, abychom si ušetřili cestu do klubovny. Dnes je i Facebook považován za zastarály, tak se jen těším, až takhle dopadnou jeho následovníci.

Snad se ještě občas potkáme, protože už i při návštěvě skautů z jiných konců pracujeme s virtualitu: informace o pravidlech a fungování v klubovnách se dozvídáme pouze s QR kódů, které jsou umístěny v jednotlivých místnostech, závady hlásíme formou online formuláře a některé klubovny se otvírají na dálku pomocí kódů... Máme ještě pokračovat?

Onen zůstává ohněm

Také díky anonymitě a virtuálnitě, kterou nám poskytuje prostředí internetu, naše společnost zhruba. Lidé si na internetu nadávají a lingvisté jen s úžasem do jazykového korpusu zapisují nová slova, která do té doby nebyly známa. Přesto nám tu „něco“ zůstalo a to „něco“ poskytuje nádeji do budoucnosti. Ačkoliv výše uvedené změny skautům usnadnily život a nebylo by dobré ze skautingu dělat skanzan, zůstaly jsme jeho trvalé hodnoty a ideály: parta kamarádů, podpora všestrannosti, dobroručství, objevování samostatnosti a schopnosti postarat se (nejen) v přírodě o sebe i své blízké, umění pomoci tam, kde je to potřeba, myšlení na druhé, nejen na sebe, dostat děti i dospělé ven z bytu a domu a z města do přírody. Snad podobné hodnoty zůstaly a zůstanou i v této části naší společnosti.

Jelikož věřím, že skauti nebudu chtit sedět u virtuálního ohně, potkávat se na chatu, ale spíše zajet společně na chatu, jelikož věřím, že pobyt v přírodě nelze stále něčim nahradit a jelikož věřím, že ferové jednání dává stály smysl, nemám problém přijímat ty nové věci, které skautink a nejen ten potkaly. Jestráb by možná koukal, protože však by byl inovátor a rád objevoval nové věci, byl by spíše vymyslel nějakou novou sociální síť na sdílení dobrých nápadů a her, neboť kdo si hraje, nezlobí.

Autor je skaut a antropolog